

MASARYKOVA UNIVERZITA CENTRUM OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

MASARYKOVA UNIVERZITA CENTRUM OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

TÝM CENTRA OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Mgr. Ondřej Matějka, Mgr. Filip Hotový, Ph.D., Mgr. Petr Čáp, prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc., Ing. Sandra Uličná, Mgr. Ondřej Horák, Mgr. Jaroslav Petřík, Ph.D., Bc. et Bc. Tomáš Protivínský, Mgr. Milan Hruběš, DiS, Bc. Monika Dokulilová, Mgr. Olga Dankovičová, Mgr. Eliška Bucvanová, Mgr. Iva Tajšlová, Mgr. Blanka Tollarová, Ph.D., Ing. Martin Kössl

SHRNUTÍ ČINNOSTI 2009–2012

BUDOUČÍ MOŽNOSTI A VÝZVY

- Podporovat a propagovat demokracii a skrze výchovu k aktivnímu občanství upevňovat důvěru v demokratické instituce.
- Posílit roli evaluací projektů občanského vzdělávání pro žáky základních a středních škol ve spolupráci NÚV.
- Evaluce výzvy 37 z OP VK za účelem šíření dobré praxe a zefektivnění distribuce finančních prostředků na projekty občanského vzdělávání pro nové programové období 2014–2020.
- Behaviorální analýza občanského chování u vybraných skupin ve společnosti, s důrazem na středně kvalifikované profese, odbory a sociálně slabé skupiny. Identifikování bariér a benefitů vzhledem k občanskému chování, návrh strategie, která redukuje bariéry a zároveň zvyšuje vnímané benefity daného chování.
- Školení učitelů středních a základních škol, jak do výuky zapojovat aktuální politická témata.
- Ve spolupráci s pedagogickými fakultami předních českých univerzit připravit vzdělávací semináře pro studenty občanské výchovy na katedrách, který se zaměřuje na didaktiku rozvíjeji aktivní občanské postoje u žáků základních a středních škol.
- Ve spolupráci s Ministerstvem vnitra připravit školení pro státní a obecní úředníky se zaměřením na vztah občanů a úřadů.

Demokracie se opírá o vědu a všestranné a všeobecné vzdělání, demokracie je stálým úsilím o politickou výchovu a výchovu občanstva vůbec.

Tomáš Garrigue Masaryk, 1925

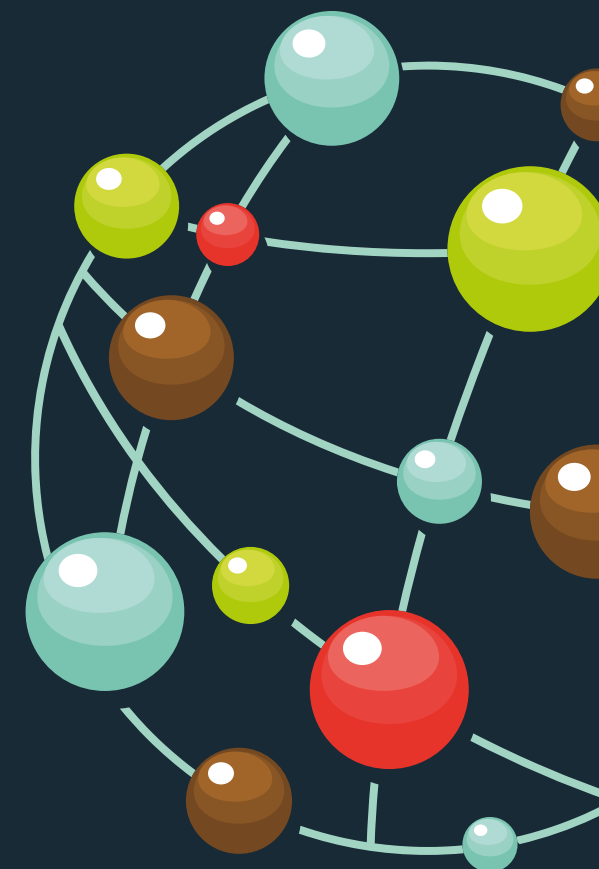
Celoživotní učení může také významně přispět ke vzdělávání soudných, kritických a nezávisle myslících občanů s vědomím vlastní důstojnosti a s respektem k právům a svobodám ostatních, kteří mohou rozvíjet demokracii a občanskou společnost.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Strategie celoživotního učení ČR, 2007

Budování demokracie je neustálým procesem, a proto potřebuje velmi silnou podporu, aby mohla být stále konstruována a rekonstruována. Aktivní občanství je primárně naučená činnost a vzdělávání by se tak mělo stát klíčovou strategií k jeho rozvoji.

Bryony Hoskins & David Kerr, Participatory Citizenship in the European Union, Policy Recommendations, 2012

Všechna prezentovaná data byla vybrána z následujících výzkumů: Zpráva z dotazníkového šetření na středních školách 2012 (ČVt, 2012), Občanem v EU (COV, 2012), Prvotní zjištění ze šetření Občanské postoje mládeže (UÍV, 2010), Občanské vzdělávání v kontextu českého školství (COV, 2012), Národní zpráva z Mezinárodní studie občanské výchovy (UÍV, 2010), PIDOP (FSS MU, 2012), Hodnocení vývoje vybraných oblastí veřejného života (CVVM, 2012), Občané o fungování politického systému (CVVM, 2012), Názory občanů na podílení se na moci (CVVM, 2012), Angažovanost Čechů ve veřejném dění (CVVM, 2012), Občané o možnostech ovlivňovat veřejné dění (CVVM, 2012), Morálka politiků a vliv na politické rozhodování (CVVM, 2012), Participatory Citizenship in the European Union (IoE, 2012).

MEZINÁRODNÍ AKTIVITY

...JENOM VOLIT NESTAČÍ.

Zjištění potvrzují, že je stále mezera v procentu aktivních občanů v zemích s dlouhou historií demokracie a státech, kde došlo k demokratickým změnám nedávno. Příspěvky na činnost občanské společnosti však trpí nejvíce škrtů v nových demokraciích, kde se občanský sektor teprve rodí. Hospodářská krize přivádí politické vzdělávací priority ke konkurenceschopnosti na úkor sociálního a politického vzdělávání. Aktivní občanství, hospodářská konkurenceschopnost a sociální soudržnost jsou přitom vzájemně propojeny a vzájemně se posilují. Centrum občanského vzdělávání se ve své činnosti inspirovuje osvědčenými postupy ze zahraničí, nejvhodnější metody přebírá a adaptuje pro české prostředí.

SPOLUPRÁCE S VÝZNAMNÝMI EVROPSKÝMI PARTNERY

Oslabení důvěry v demokracii je celoevropským fenoménem. Rada okolních zemí proto hledá cesty k oživení demokratického principu, včetně projektů participativní demokracie. COV se aktivně zapojuje do jejich tvorby i realizace.

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE V ČR

V roce 2011 COV hostilo mezinárodní konferenci s názvem „Perspektivy webu 2.0 pro občanské vzdělávání v Evropě“ pro více jak 50 expertů z devíti Evropských zemí. Konference byla prvním setkáním evropské sítě organizací zabývajících se občanským vzděláváním, která se uskutečnila v České republice.

SPOLUORGANIZOVÁNÍ CELOEVROPSKÝCH VÝROČNÍCH KONFERENCÍ

V rámci sítě Networking European Citizenship Education, vedenou německou Bundeszentrale für Politische Bildung a sdružující organizace a odborníky ze 47 převážně evropských zemí, se COV aktivně podílí na přípravě a realizaci výročních konferencí a tematicky specializovaných workshopů. Poslední konference zaměřená na práci s vyloučenými komunitami se uskutečnila v roce 2011 ve Varšavě, v listopadu 2012 povede COV několik panelů a dílen na konferenci o aktivní participaci v Córdobě ve Španělsku.

COV spolupracuje s těmito zahraničními organizacemi: Bundeszentrale für Politische Bildung (Německo), ProDemos (Nizozemí), The European Wergeland Centre (Norsko), Centrum Edukacji Obywatelskiej (Polsko), Jaan Tõnissoni Instituut (Estonsko), Lublaňská univerzita (Slovinsko), Romanian Society for Lifelong Learning (Rumunsko), Roma Education Fund (Maďarsko), Heroic Imagination Project (USA)

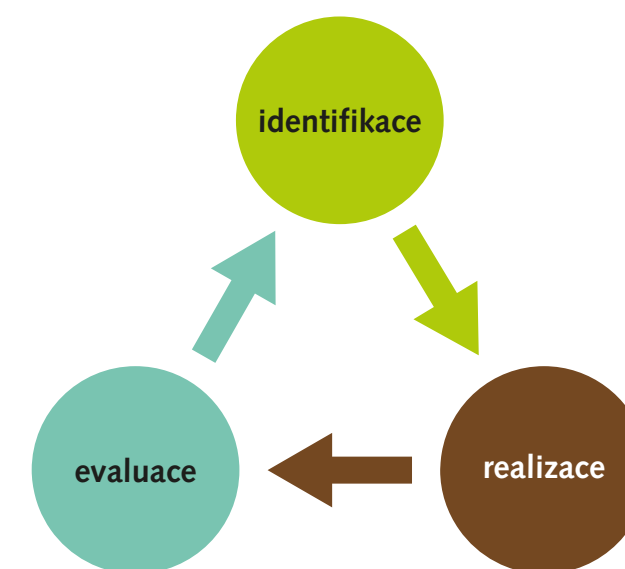
Během necelých tří let své existence se Centrum občanského vzdělávání plně integrovalo do českého vzdělávacího prostoru. Na úrovni strategického partnera nebo samotného realizátora se spolupodílelo na rozvoji občanské výchovy a vzdělávání, jak v rámci školského vzdělávacího systému, tak v oblasti celoživotního vzdělávání dospělých.

Svou činností v oblastech identifikace, realizace a evaluace oblastí, témat a konkrétních projektů občanského vzdělávání Centrum naplňuje strategické cíle, za kterými bylo v roce 2009 ministerstvem školství koncepčně zřízeno.

Centrum občanského vzdělávání je na základě usnesení Akademického senátu Masarykovy univerzity plně integrováno do jejich struktur jako nezávislé pracoviště a disponuje ustáleným týmem odborníků napříč humanitními obory.

Veřejnou kontrolu nad vzdělávacími cíli a činností Centra má Rada COV, která současně z odborného hlediska navrhuje obsahové změny činnosti Centra.

Rada byla jmenována v roce 2011 Jeho Magnificencí rektorem Masarykovy univerzity Mikulášem Bekem ve složení: prof. Jan Sokol, Ph.D., Csc., prof. PhDr. Milan Pol, Csc., Ing. Karel Strachota, PhDr. Marek Skovajsa, Ph.D., Daniel Kraft, M.A., doc. PhDr. Jan Holzer, Ph.D., doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA, Prof. MUDr. Miloš Janeček, Csc.

VÝCHOVA DĚTÍ A MLADÝCH LIDÍ K OBČANSTVÍ

ODBORNÉ KURZY

Centrum občanského vzdělávání vyvinulo vlastní Doplnující koncepci k současnému kurikulu výchovy k občanství, která akcentuje rozvoj aktivního občanství, základních demokratických hodnot a kritické myšlení.

- Vytvořen 80 hodinový akreditovaný kurz pro učitele, který představuje nejnovější evropské trendy ve výchově k občanství a lidským právům.
- Celkem všemi odbornými kurzy COV během tří let prošlo více jak 400 učitelů základních a středních škol.

METODICKÝ PORTÁL

Stránky www.vychovakobcanstvi.cz nabízí přes 120 vzdělávacích lekcí a přehled všech dostupných materiálů jiných organizací k tématu aktivního občanství. Stránky za rok aktivně navštívilo přes 7 000 učitelů.

KONFERENCE A PUBLIKACE

- Uspořádání tří odborných konferencí „České děti a angažovanost. Prospěch: dostatečný“ pro učitele a pedagogickou veřejnost.
- Přeloženo a vydáno čtyři pedagogické publikace z Rady Evropy.
- Vydány vlastní pedagogické materiály „Politika do školy patří“ a „Občanské vzdělávání v kontextu českého školství“
- Spolupráce s Českou školní inspekcí na konceptu rozvoje sociální gramotnosti a její evaluace

UČÍM S RESPEKTEM

V partnerství s týdeníkem RESPEKT vydává COV každý týden lekci na aktuální téma z vybraného článku v časopise.

OBČANEM V EU: BUDOUCNOST A VÝZVY

Zakázka pro Stálé zastoupení Evropské komise v České republice na vývoji metodiky a školení pro středoškolské učitele, jak učit nově a motivačně o Evropské unii.

SPOLUPRÁCE SE VZDĚLAVATELI

- Spolupráce s organizací Inex-SDA na dlouhodobém konceptu propojování samospráv a mladých lidí na občanských aktivitách.
- Spolupráce s organizací Člověk v tísni na školení učitelů v rozvoji politické gramotnosti žáků.
- Spolupráce s oborovými didaktiky občanské výchovy na pedagogických fakultách.

Další organizace, se kterými COV za dobu své působnosti spolupracovalo, či spolupracuje na rozvoji občanské výchovy na školách: Gemini/Centrum pro demokratické učení, Antikomplex, Centrum pro komunitní práci Západní Čechy, Collegium Bohemicum, o.p.s., INEX-SDA, Katedra sociální pedagogiky PdF MU, Katedra společenských věd PdF Ostravské univerzity, Katedra společenských věd PdF Univerzity Palackého v Olomouci, OS Hodina H, OS JOB, Sdružení pro výchovu k občanství a demokracii; Lipka, NaZemi.

PRÁVNÍ POVĚDOMÍ

Projekt „Večer s ombudsmanem – posilování právního vědomí občanů venkova“. Mezinárodní projekt v gesci COV, který na základě komponovaných večerů se zástupci Ochránce veřejných práv zvyšuje právní povědomí občanů v menších obcích.

METODICKÁ PODPORA OBČANSKÝM SDRUŽENÍM A INICIATIVÁM

- Vzdělávací workshop pro 65 představitelů neziskových organizací a místních hnutí v principech občanské participace.
- Projekt „Jenom volit nestačí“ podporován nadací Roberta Bosche na rozvoj participativních metod zapojování občanů do procesů rozhodování. Ve spolupráci s holandskou organizací ProDemos, německou Bundes Centrale für Politische Bildung a Polskou Centrum Edukacji Obywatelskiej

VZTAH OBČANŮ K POLITICE

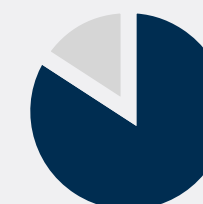
Celkem 54 % populace si myslí, že s lidmi v ČR není zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.

Čtvrtině populace je lhostejné, zda v zemi je demokratický, nebo nedemokratický režim. Lidí otevřených možnosti autoritativního způsobu vlády je v populaci 24 %.

53 % občanů nemá podle svého tvrzení zájem o politické dění.

84 % se nikdy nebo jen zřídka zapojuje do řešení veřejných problémů.

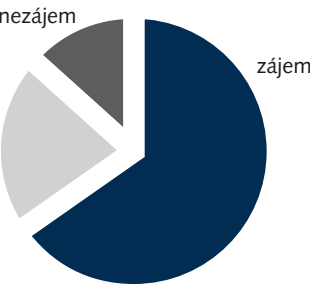
SPOLUPRÁCE S KNIHOVNAMI

- Vývoj programů na rozvoj občanko-politického myšlení v rámci vzdělávací činnosti veřejných knihoven.
- Spolupráce s Národní knihovnou a 60 knihovnami v ČR na Výzkumu vzdělávacích preferencí návštěvníků veřejných knihoven v oblasti občanského vzdělávání dospělých.
- Realizace školení zaměstnanců veřejných knihoven v rámci „Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015“, pro přeměnu knihoven na lokální centra občanského vzdělávání.
- Budování databáze certifikovaných a doporučených lektorů občanských témat pro potřeby vzdělávacích aktivit v knihovnách.

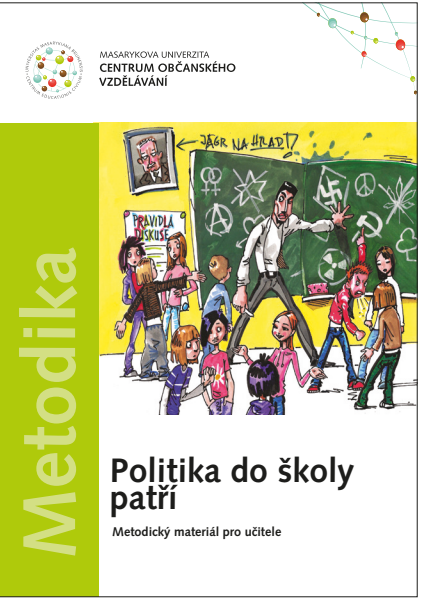
Spolupracujeme s knihovnami v těchto městech: Mokrý, Milínov, Žaběň, Jarošov nad Nežárkou, Vysoké Veselí, Černá v Pošumaví, Smilovice, Chroustov, Soběšovice, Košařiska, Petrůvky, Pavlovice u Přerova, Bory, Borová, Kostomlaty pod Milešovkou, Soběslav, Tišnov, Valašské Klobouky, Chotěboř, Hnojník, Třeboň, Kamenice nad Lipou, Janovice nad Úhlavou, Nová Včelnice, Jevíčko, Rtně v Podkrkonoší, Sedlčany, Semily, Litomyšl, Havlíčkův Brod, Turnov, Třebíč, Bohumín, Louny, Šumperk, Jičín, Pelhřimov, Vsetín, Litví-

nov, Chodov, Třinec, Písek, Uherské Hradiště, Český Těšín, Karlovy Vary, Brno, Hradec Králové, Liberec, Ústí nad Labem, České Budějovice, Pardubice, Ostrava Plzeň, Olomouc, Karviná, Jihlava, Prostějov.

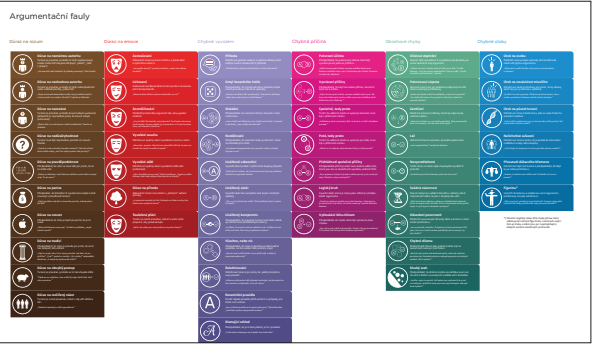
ZÁJEM OBČANŮ O SEMINÁŘE A DEBATY V KNIHOVNÁCH NA TÉMA OCHRANY JEJICH PRÁV

Mezivládní organizace Rada Evropy od svého založení v roce 1949 usiluje o rozvoj demokracie, vlády zákona a ochrany lidských práv v evropských zemích. Česká republika do ní vstoupila ještě jako Československo v roce 1991. Výbor ministrů přijal 11. května 2010 Doporučení CM/Rec(2010)7 o Chartě Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům. Charta definuje pojem výchovy k demokratickému občanství a doporučuje konkrétní kroky k jeho zavedení ve všech oblastech vzdělávání. Centrum občanského vzdělávání poskytlo kapesní verzi této charty všem knihovnám v ČR.

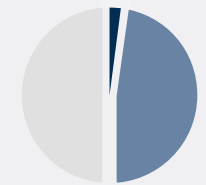

Politika je nedílnou součástí života v demokracii a schopnost se v ní orientovat je nezbytnou dovedností každého občana. Přesto však bývají politická témata na školách tabu, učitelé se jim vyhýbají a nemluví o nich. Mladí lidé tak zůstávají izolováni od politických debat a často vstupují do občanského života zcela nepřipraveni. Předkládaná publikace vysvětluje, proč je žádoucí o politických a kontroverzních tématech ve třídě hovořit a nabízí několik jednoduchých rad a postupů, jak s politikou pracovat ve výuce.

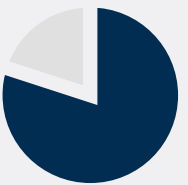

Schopnost věcné a efektivní diskuse patří mezi základní dovednosti každého občana demokratické společnosti. V rámci podpory kritického myšlení a schopnosti diskutovat vydal COV přehled přitažlivě zpracovaných argumentačních faulů k použití ve školách i mezi dospělými.

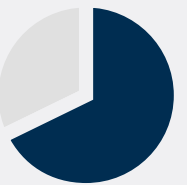
POSTOJE STŘEDOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ K POLITICE

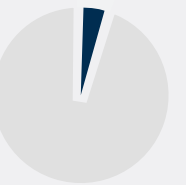
Procento žáků, kteří se chystají k národním volbám, je v České republice suverénně nejnižší – 50 %. Rozhodně chtělo volit jenom 2 % mladých lidí.

80 % středoškolských studentů si myslí, že nemohou nijak ovlivnit problémy na lokální nebo národní úrovni. Hlavní důvody pro neúčast ve volbách zůstávají taktéž podobné, jako tomu bylo v roce 2009 – tedy nezájem o politiku a nespokojenost s politickými reprezentanty.

Čeští žáci dosáhli nejnižšího skóre v očekávané participaci na jiných politických aktivitách. 68 % žáků se necítí být součástí politického dění, třetina se cítí být zcela mimo něj.

Pro budoucí členství v politické straně je jednoznačně rozhodnuto jenom 5 % mladých lidí.

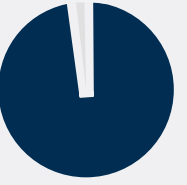
POSTOJE UČITELŮ, KTEŘÍ PROŠLI KURZY COV

88 % pedagogů udává, že projekt Výchova k občanství ovlivnil jejich pohled na občanskou výchovu a její cíle.

83 % pedagogů souhlasí, že jim projekt pomohl při plánování výuky.

98 % podporuje zařazení témat a forem výuky z projektu do přípravy budoucích učitelů na pedagogických fakultách.

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

KONCEPČNÍ ROZVOJ OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

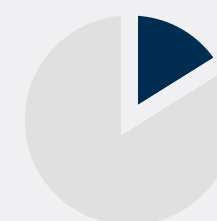
Ve spolupráci s Ministerstvem školství podpora koncepčního rozvoje občanského vzdělávání jako třetího pilíře Strategie celoživotního vzdělávání. Příprava Výzvy 37. na občanské vzdělávání v rámci programu OPVK, školení jejich žadatelů, hodnotitelů a zpravodajů.

- Zpracování odborných analýz pro plánování Ministerstva školství v oblasti rozvoje občanských kompetencí dospělých.
- Překlad, tisk a distribuce 7 000 výtisků Charty Rady Evropy o výchově k demokratickému občanství a lidským právům.
- Adaptace a překlad významných koncepčních, výzkumných a vzdělávacích materiálů ze zahraničí.

- Internetové stránky www.obcanskevzdelavani.cz nabízí ucelený rozcestník pro občanské vzdělávání v ČR i zahraničí.

Další organizace, se kterými COV za dobu své působnosti spolupracovalo, či spolupracuje na rozvoji občanský vzdělávání: Open Society Fund, Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, Oživení, 8jinak!, Arnika, Pražské fórum, KONEXE, Nadace Partnerství, Nadace Via, Nesehnutí, Ekologický právní servis a další individuální experti z různých oblastí rozvoje aktivního občanství.

NÍZKÁ DŮVĚRA V POLITIKU A INSTITUTE

Vládě důvěřuje 16 % dotázaných, tedy o pět procentních bodů méně.

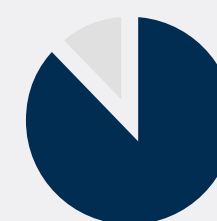
Důvěru Poslanecké sněmovně vyslovilo 12 % dotázaných.

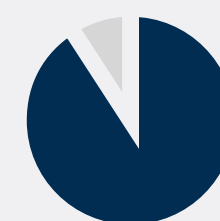
83 % se domnívá, že o místních otázkách by měli rozhodovat přímo občané.

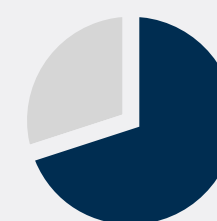
53 % občanů nemají podle svého tvrzení zájem o politické dění.

Nespokojenost s politickou situací však vyjadřuje 79 % dotázaných.

91 % občanů se nedomnívá, že mohou ovlivňovat řešení problému na celostátní úrovni.

70 % občanů se nedomnívá, že mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků.

51 % se nedomnívá, že jsou volby účinným způsobem, jak mohou lidé ovlivnit politiku.

RADIKALIZACE A EXTREMISMUS VE SPOLEČNOSTI

- Semináře pro pedagogy o metodách, jak pracovat s extremistickými a rasistickými názory ve třídě.

- Projekt „Dialog“ pro zmiřování interetnického napětí severu Čech – ve spolupráci s Kabinetem divadla utlačovaných Katedry sociální pedagogiky PedF MU a nadací Friedrich Ebert Stiftung.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

V Ústeckém kraji zvítězila ve Studentských Volbách 2012 Dělnická strana sociální spravedlnosti – STOP NEPŘÍZPŮSOBIVÝM se ziskem 18,4 % hlasů. Celorepublikově obsadila třetí místo.

Soužití s romskou menšinou je studenty vnímáno jako nejvýznamnější problém na žebříčku hlavních lokálních problémů. Rasismus a xenofobie přitom mnoho studentů jako problém nevnímá.

Studenti gymnázií vnímají silněji než ostatní především problém politické reprezentace a korupci.

Hlavní příčiny problematického soužití s romskou menšinou vidí studenti především v neochotě Romů pracovat, projevech rasismu ze strany romské menšiny

a neochotě Romů se vzdělávat. Příčiny, které označují jako viníka většinovou společnost, jsou zmiňovány jen výjimečně.

Je zřejmé, že české střední školství segregovaný pohled na Romy i vztah k nim neoslazuje, ale zřejmě akceptuje či přenáší na další generaci, jakkoli zkušenosti s romskými spolužáky mají studenti minimální.

Nelichotivá vizitka vzdělávání a analytického pohledu gymnázií na problémy a stav české společnosti. Je zřejmé, že v pohledu na tak vážný problém nejsou středoškolské pedagogové dostatečně vybaveni vhodnými kompetencemi pro výuku těchto společenských témat nebo se vůbec látkou se svými studenty nezabývají.